

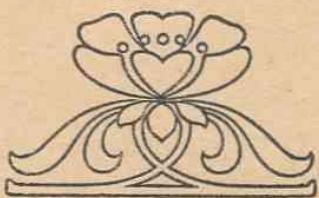
G. PETKEVIČAITĖ

APIE

MOTERY
KLAUSIMA

APIE MOTERŲ KLAUSIMĄ.

V I L N I U J E,
M. Kuktos spaustuvė, Rūmų (Dvorcovaja) g-vė, № 4.
— 1910. —

Tarp kitų ir moterų klausimas, nors ir ytin gyvas mūsų tarpe, tebeguli niekieno beveik nejudinamas.

Kovos laikais už spaudos atgavimą matome mes mūsų moteris lygiai su vyrais įvairiose visuomenės dirvoose besidarbuojančias. Pasižymėjo dargi kelios rašytojos. Bet paėmę jų raštus į rankas, niekur nerandame jokio nurodymo, jokio ženklelio, jog jos supranta, kad šių dienų moterė, kaip ir prieš amžius yra vien beteisė vergė, viešpatystės įstatymų visur niekinama, skaudžiama. Nerandame jokio ženklelio, jog mūsų rašytojos supranta, kad moterė, kaipo žmogus — turėtų stengties nusikratyti tų pančių, kuriais amžius tvėrė prietrai jas surakino.

Anaiptol, mūsų rašytojos ramiai aprašo visokius moterų vargus, nuoskaudas, moterų ašaras riedančias yt pupos iš akių. Sprunka toms rašytojoms iš-po plunksnos dargi tokie išsitarimai: «merga kaip kumelė turgun vedama — atsispirti negalėjo, turėjo eiti už nemylimojo» «vargo mergaitė yt muselė įkritusi į išrūgas» ir tt.

Mūsų rašytojoms jų talentas vien padeda suprasti, vien padeda įsigilinti į visų «vedamujų», «stumiamujų» vargus, lygiai kaip ir į įvairiausias prigimties grožybes. Matyti iš viso, jog rašytojos pačios įtiki, kad kaip saulė ir mėnuo nuo pasaulio sutvėrimo neiškrypo iš savo vėžių, taip neiškryps iš savo vagos nuo amžių skaudžiamos — motersvergės likimas.

Prisieina iš viso to spėti, jog ir mūsų rašytojos neturėjo ikišiol laiko pakelti galvos nuo užgulu-

sio jas vargo, neturėjo laiko apsidairyti po platesnį pasaulį, neturėjo laiko atskleisti įvairiausių viešpatysčių raštyuosius įstatymus, kurie visur tarytum susitarę skaudžia moterę, kuomet tik ją prisimena. Reikia žinoti, jog vienas iš skaudžiausių moterims įstatymu šitaip skamba: «Prie rinkimų (vis tiek ar i viešpatystės dūmą ar i parlamentą, ar šiaip i miesto, arba i valsčiaus valdybą) negalima visupirm prileisti visokių nusidėjelių, nepilnamečių, nepilnapročių ir moterų».

Viso pasaulio įstatymai—kaip matome—sutinka tame, kad moterė reikia vienoje eilėje statyti su nusidėjeliais ir nepilnapročiais! Kas ikišiol nebuvo žinojęs, kokią vietą moterei skiria viešpatysčių įstatymai, tas teisideda dabar tai omenėn, ir, jei turi širdi—širdin.

Tuomet geriau supras ir gal nustos stebėjėsis, kodėl viso pasaulio moteris kaskart labiau bruzda, kaskart labiau nesitveria nejieškojusios išsiliuosavimo.

Mes lietuviai puikiausiai randame nupieštą moters likimą liaudies dainose. Viena iš ių šitaip kalba:

«Nesirūpink, seseréle,
Kaip prausi burnelę.
Nusiprausi burnužélę
Graudžioms ašarélémbs.

Nesirūpink, seseréle,
Galvos nešukuosi.
Sukuos tavo geltas kasas
Bernas su nageliais.

Nesirūpink, seseréle,
 Neskalbsi žlugteliu.
 Nuskalbs tavo marškinélius
 Ant baltų peteliu.»

Tik mūsų liaudies dailė moka taip giliai ir teisingai paliesti gyvenimo opas.

«Nesirūpink seseréle»—taria liaudies daina—lygiai kaip ir viešpatystés įstatymai, neduodami moterei niekur balso—«būsi vis dėlto aprūpinta». Tik viešpatystés įstatymai toliau tyli, nenurodo tokio nesirūpinimo savimi pasekmių. Liaudies daina nuoseklesnė, aiškiai piešia likimą tos visuomenės dailies, kuria kiti rūpinasi: «Nusiprausi burnužélę graudžioms ašarélėms» — «Šukuos tavo geltas kasas bernas su nageliais»—«Nuskalbs tavo marškinélius ant baltų peteliu».

Bet moters likimo išreiškimas liaudies dainoje pasiekia augščiausį skurdo laipsnį, kuomet moterė pati apie save išsitaria:

«Auga medis iš ašarų
 Kur aš pati stovējau».

Kaip matome, nors moterė-lietuvié tebestovi iki šiai dienai ant žemo kultūros laipsnio, vis dėlto supranta ir giliai atjaučia savo nuoskaudą.

Tiek literatūroje; turime pažvelgti į patį gyvenimą.

1907 metais buvo didelis moterų suvažiavimas Kaune. Nesusipratusios moteris-intelligentės kalba ten gana daug ir gana gražiai, bet paties moterų klausimo branduolio vis dėlto nesučiumpa. Tik liaudies moteris priverčia tas intelligentes atsikvošeti, ant

savo kaipo skaudžiamosios visuomenės dalies likimo akis atidaryti, ir pradėti savo ir seserų išsiluosavimu karščiau rūpinties.

Tame Kauno suvažiavime iš pradžių liaudies moteris ilgai tylėjo: Inteligentėms prisiėjo ilgai kvieсти ir raginti, kol jos įsidrąsino pratarti.

Ir stojosi tai, ko mažiausiai visas susirinkimas tikėjosi. Išplaukė aikštėn tai, kas paprastai gyvenime ir tame pačiame Kauno suvažiavime būna ir buvo dangstoma gražiaus žodžiaus, arba nutylėjimu. Moterų nuoskaudā biauri ir nuoga, tarsi kūną įgijusi šmékla iš gyvenimo dangstomųjų bedugnių rūsčiai pažvelgė visiems į akis. — «Gelbékite, poniuless!»—pasigirdo balsas iš darbininkės lūpu, o jos išblyškės, be laiko pageltęs ir susiraukšlėjės veidas šaukte šaukė į susirinkusius apie nepakeliamą vargą ir kasdien ji lydinčią neapsakomą širdgėlą.

— «Meldžiu gelbékite! Mirštu badu su kūdykiais! Vyras viską prageria! Negana pinigus kiek uždirbu, bet ir geresnius skurlius! Pagalves išneša karčemon! Prageria! Viena pati tiek uždirbtį negaliu, kad prasimaitinčiau! Vaikai maži, o vyras negana ką prageria viską, dar girtas parėjęs mušasi, sveikatą atima... šuns vietoje laiko... Esu pikčiau gyvulio stumdoma, nei kur pasiskusti, nei kur apgynimo rasti»...

Tos moters darbininkės kalbą nutraukė pasiukždžiojimas, ir jos paveikslas susmenga minioje.

Ją pakeičia kita, maždaug tokios pačios išvaizdos, ir piešia toliau pirmosios padėjimą:

— Girtas kaip žvėris namon parėjės, mušė, taškė pačią!... I trečią dieną gimė vaikas: nei šioks, nei toks, ne i žmogaus pavidalą panašus! Sumuštas! Sudarkytas! Pačiai nei daktaro, nei kokios pagalbos iš niekur... nei kaltininko jo žvériškume sulaiximo... nors pasikark besirgdama, bekentėdama... O vis iš vyro rankų... Saukiamės prie jūsų poniu-lės! Gelbékite! Užstokite! Padékite teisybę rasti!

Tam pirmam liaudies moters pasiskundimui pasibaigus, iškilo kitas nemenkesnis savo baisumu. Išblyškusi, iš sumišimo drebanti tarnaitė kalba į minią nuo estrados:

— „Tarnavau» — alsus, vos girdimas balsas plaukia per salią—«ir ponas viską suėdė... ir gerą vardą... ir sveikatą... Istumė i, amžiną vargą»...

Tą «amžiną vargą» — piešia susirinkimui toliau ašaros kaip pupos riedančios rūscia ir ramia srove iš nuskaustos tarnaitės akių. Arčiau stovintieji ima nebepastovinčią, iš neišsakomo susijudinimo svyruojančią mergaitę į glėbi ir sodina. Jos pabalusios lūpos vos girdžiamu balsu šnibžda:—

„Daugiau negaliu kalbėti — širdis perdaug skausta...»

Ant taip vadinamujų „poniulių“ sielų darbininkų ir tarnaitės pasiskundimas nukrito yt degantieji angliai Gyvenimo baisi bedugnė tarsi po pat jų kojomis prasivėrė! Nesykį žeidžiama ir užgauliojama inteligenčių-moterų širdis negalėjo neatjausti, koks kančių pragaras pastumėjo tos liaudies moteris pergalėti savo nedrąsumą ir prieš svetimųjų minią atidengti savo skaudžius nužeminimus, savva kruvinas opas!

Toje tatai valandoje Lietuvos moterims-intelgentėms yt maukną nuslinko nuo akių! Stojosi ties jomis yt gyvi visi moterų likimo prakeiktieji klausimai! Ir kur rasti jų išrišimą?.. Šiaip galvoja, kitaip spėja, puola pagaliaus ir prie advokatų,—ir niekur skaudžiamoms išgelbėjimo neranda.

Darbininko žmona juk šliūbu su savo vyru vi-sam amžiui surišta, jei teismui skustus, galėtų nuo vyro dar didžiau nukentėti. Pagaliaus kur liudytojai? Galų gale pasigérusio ir teismas nekaltis... Tarnaitei irgi su ponu į bylą įsivélus, — koks galėtų būti laimėjimas?

Ir šių dienų gyvenimo aplinkybëmis suvaržytos, nors su neišsakomai sujudinta širdimi, Lietuvos moteris-intelligentës toje baisioje liaudies moterës pasiskundimo valandoje—turéjo stovëti beveik be žado ir su suplotais delnais. Jų išsigandusios lûpos vos-nevos įstengë kalbëti apie ateinančiujų kartų šviesesnę ateitį... ir, žinoma, amžinai užvilti besiskundusių seserų nukamuotas širdis.

Bet kas buvo daryti, kuomet apsižvelgusi aplink savęs moteré-intelligentę visur tik savo nuoskaudą išvydo.

Šit: 1) Tèvui mirus, — duktë gauna nejudamojo turto vos keturioliktą dalij ir visos mantos vos aštuntą. Turtu daugumą paglemžia broliai. 2) Broliui mirus, arba tolimesniems gentims, moterë niekuomet nieko negauna, jei yra iš tos giminës vyrų. Negalima juk negalvoti, kokiais pamatais moterei yra taip turtai pavydimi? Vienas atsakymas, rodosi, tegali būti: užtai, jog ji yra už vyrą silpnesnio kuno sudëjimo. Tais pačiais tur-

būt pamatais remiasi ir tévai, sūnus mokindami, dukterims tam pačiam mokslui išlaidų neduodami.

Kitokiuose atsitikimuose žmonių papročiai stengiasi remti silpnesnius, tik silpnas moteris patiš žmonės laiko už priedermę dar didžiau skandinti, atitraukdami nuo jų ir turtus ir mokslą.

Atkreipę akis nuo turčių, beturčių moteris išvysime dar didžiau skaudžiamas. Pabrikuose visur moterims mažesnis užmokesnis yra skiriamas ir jos nėra prileidžiamos prie visų darbų. Tarnaitėms namuose arba sodžiūje prie ūkio už tiek pat darbo valandų yra mažiau mokama, nekaip vyrams.

Pagaliaus valdžia taip seniau, kaip ir dabar, stengiasi, kaip įmanydama, moterims augštesnio mokslo duris užverti.

Dar viena didžių-didžiausia nuoskauda moterims teikiama—tai moterų uždarymas paleistuvystės namuose, kur jos dažniausiai be savo noro pakliuva, ir per prievertą yra kankinamos ir žudomos.

Kaip matome, turime ties savimi ilgą ir moterų širdies kraujų ir ašaromis rašytą jų įvairių nuoskaudų sąrašą!

Juk noroms-nenoroms slenka galvon šitoks klausimas: Kasgi kaltininkas tų visų nuoskaudu? Kam tiek moterų kančių, nuoskaudu, skausmų ir vargų yra reikalinga? Girdėjome ikišiol visuomet šitokius paaiškinimus: „ekonomiški santykiai“, „istoriški atsitikimai“.

Pagaliaus išaušo valanda, kuomet tokie neaiškuos atsakymai visų skaudžiamujų nebeužganėdina.

Išaušo valanda, kurioje ikišiol žeminama, prie ty-lėjimo pratinama, skaudžiama ir vergiama moterų minia jau dr̄sta paklausti: kas tvėrė ikišiol tuos ekonomiškus santykius? Kas gaminio ikišiol tuos istoriškus faktus? Kas rašė ikišiol viešpatystės įstatymus? Kas šliūbo priesaiką sustatė, verčiančią moterę paklusnumą prisiekti? Kas paglemžė turtų didžiausias dalis? Kas uždaro mokyklos duris moterims trokštančioms mokslo? Kas neprileidžia moterų užimti pelningų viešpatystės tarnautojų vietų? Kas uždaro moteris paleistuvystės urvuose? Kam tie urvai reikalingi? Kas juos lanko?

Ir ant visų tų klausimų, tikrų gyvenimo kruvinų žaizdų — bus vienas atsakymas: vyrai kaltininkai, tik vyrai! Jie neprileidžia moterų niekur! Jie vieni įstatymus rašo! Jie vieni bažnyčią rēdo! Vyrai ministeriai! Vyrai visur atstovai! Vyrai teisدارai! Vyrai prokurorai! Vyrai žandarai ir kalėjimų viršininkai! Buk vyru sveikatai dagi reikalingas yra moterų kankinimas paleistuvystės urvuose!

Visą šitą išgirdus, kai-kuriems gali pasirodyti, jog mano tikslas yra tokiais prirodymais paseti neapykantą tarp vyru ir moterų.

Anaiptol aš to nenoriu! Puikiai suprantu, jog nei mes moteris negalime išsikelti gyventi ant mėnesio, nei vyru ten išdanginti! Mūsų bendras tikslas yra ir turi būti pagražinimas mūsų žemės gyvenimo, pakėlimas jo iki augščiausio tobūlumo!

Todėl pavadinus dalykus savo vardu, noriu tik visus kvieсти lygiai vyrus, kaip ir moteris, gydyti mūsų bendro gyvenimo santykių pagamintas opas! Mes moteris esame didžiau skaudžiamos, tos opos mums

yra artimiausios, todėl mes ir turime jomis rūpinties! Visų-pirm stengkimės nuo mūsų pačių nutrinti vergystės dėmę! Stengkimės visomis jiegomis sutraukyti tuos retežius, kuriais per ilgus amžius kaustyte kaustė mus prietarai, tamsybė, vyrų despotizmas ir mūsų pačių apsileidimas!

Laisvė, kurios trokštame—tai ne išsiliuosavimas nuo mus užgulusių šiandien priedermių! Tai užsitraukimas dar daug didesnių, tik pildomų sąmoningai! Laisva moterė—tai laisvas žmogus, pats sau įstattytus tveriās, pats sau duoną užsidirbąs! Šių dienų moterų judėjimas — tai skynimas sau kelio prie laisvės! Žodžio laisvės, darbo laisvės, apie savo likimą lémimo laisvės!

Neturime dar mes užmiršti ir tos tiesos, jog visokios teisės, niekuomet ir niekam jos nebuvo *duodamos*, bet visuomet *imamos*.

Todėlei jei nebenorime likti, kaip ikišiol buvome, pastumdėlėmis ir nebyliais sutvėrimais, apie kuriuos vien kiti rūpinasi, turime jungties, organizuoties, šviesties ir prieikus kovoti!

Sakysime, dabar ne sykį tenka skaityti laikraščiuose, kaip vyrai, dūmoje sédėdami, galvoja, galvas laužo, kokiui būdu patogiau sutvarkyti paleistuvystės namus! Pagalvokime! Jei kuri iš mūsų būtų į tą dūmą įleista, ar ji sutiktų tokį klausimą svarstyti?! Ar ji nepareikalautų, visą savo širdį į žodžius įdėdama, kad ta žmonijos gėda, ta biauri dėmė kuogreičiau būtų nuplauta nuo to pasaulio!

Turėdama teisę kalbėti, moterė ar nepakeltų visur balso prieš karą? Juk niekas taip, kaip moterė nesupranta tikrosios žmogaus gyvenimo vertės,

nes pati gamta paskyrė moterei to gyvenimo gaminimo visas sunkenybes.

Taip-pat kiekvienoje moterėje, svarstant karo klaušimus, būtinai atsilieptų motinos-žmogaus balsas, kurs nesykį žmoniją apsaugotų nuo prazūtingų karų.

Būdama teisdariu, ar įstengtų moterė nuteisti merginą-motiną nužudžiusią savo kūdiki? Nebent sujieškotų ir tėvą, apleidusį sunkiausioje gyvenimo valandoje tą motiną?

Pagalvojus rimtai apie visa tai, man rodosi, neturėtų atsirasti nei vieno manančio ir doro vyro, kurs niekintų moteris, kovojančias prieš tokias savo ir draug visos žmonijos nuoskaudas. Be to žmonijos istorija pilna pavyzdžių, aiškiai rodančių, jog vergavimas nevien žemina vergą, bet lygiai demoralizuja valdovą.

Visuomenė tik tuomet augščiau pakiltų, kuomet ji susitvertų iš lygių sau žmonių-piliečių, o ne iš valdovų ir vergių, kaip ikišiol yra.

Tuo tarpu mums moterims nėra reikalo tverti kokios atskiro moterų politiškos partijos, tik turimė spiesties į kuopas, kurių tikslas turi būti visoms politiškoms partijoms nuolat priminti, kad išgauta bent kokia laisvė vyrams—nėra pilna laisvė, ir jog bent koks atmainymas visuomenės tvarkos, be paskyrimo moterims lygių su vyrais teisių—bus vienpusiškas ir skaudžiantis pusę žmonijos.

Šiaip susispėtimas moterų į kuopas, kovojančias už lygias su vyrais teises, neturi kliudyti joms prigulėti prie bent-kokios politiškos partijos.

Suprantama, jog kiekviena moterė, pati būdama beteisė, turi justi didesnį prielankumą prie tų po-

litiškų partijų, kurios užstoja tuos gyventojus, kuriie yra lygiai kaip moterė beteisiai.

Kad supratus kaip kitų tautų ižymesni vyrai žiūri į moterų kovą už savo teises,—privesiu jujų išsigelbėjimą. Bebelis sako:—«Moteris savo kovoje už teisių sulyginimą gali tiek laukti pagalbos nuo vyru, kiek darbininkai nuo buržujų».

Rusas Bezobrazovas skelbia: «Teneapsigauna moterė, — vyras jai nieko nepadės».

Vokietis Budde sako: — «Tik moterė pati išsigelbės nuo varžančių ją pančių, imdama moterų klausimą i savo rankas ir nesitikėdama bent-kokios pagalbos iš vyru pusės».

Amerikos laikraštis «Arena» šit kaip išsitaria apie moterų judėjimą: —«Mes laukiame moterų lygybės, idant nors syki įstengtume susilaukti tikrai dorų papročių.» Toliau tas pats laikraštis, nurodydamas keturias Suvienytųjų Valsčių dalis (Kanzas, Utah, Vaioming ir Idaho), kur moteris jau turi lygias teises, rašo:—«Visuose kituose valsčiuose doros vėluvos vyrai nesiliauja dumblais drabstę».

Prancūzas René Chauge dar plačiau žiūri į moterų teisių sulyginimą. Jis skelbia: «Laisva moterė — tai galas visokiem prispaudimams; tai galas tikyboms, kurias palaiko moterė-vergė, galas visiems karams, galas prostitutijai, galas girtuoklybei; laisva moterė — tai atnaujinta žmonija».

Tokiais svetimujų patarimais raginamos, tokiais savo kovos tikslu nurodymais lydimos ir savo gyvenimo prityrimais remiamos, mes Lietuvos moteris, vienos iš paskutiniųjų, kelkimės iš amžius tvėrusio vergavimo!

Tas mūsų ruošimasis į kovą už mums priderančias žmogaus - piliečio teises - tai naujos saulės pažibai, saulės, dildančios mūsų tėvynės tamsumus ir nuoskaudas!

Kelkimės, seseris! Švieskimės! Teišdilsta Lietuvos moters pasigodimas:

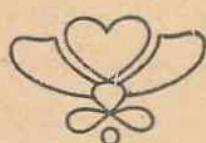
«Auga medis iš ašarų,
Kur aš pati stovėjau!

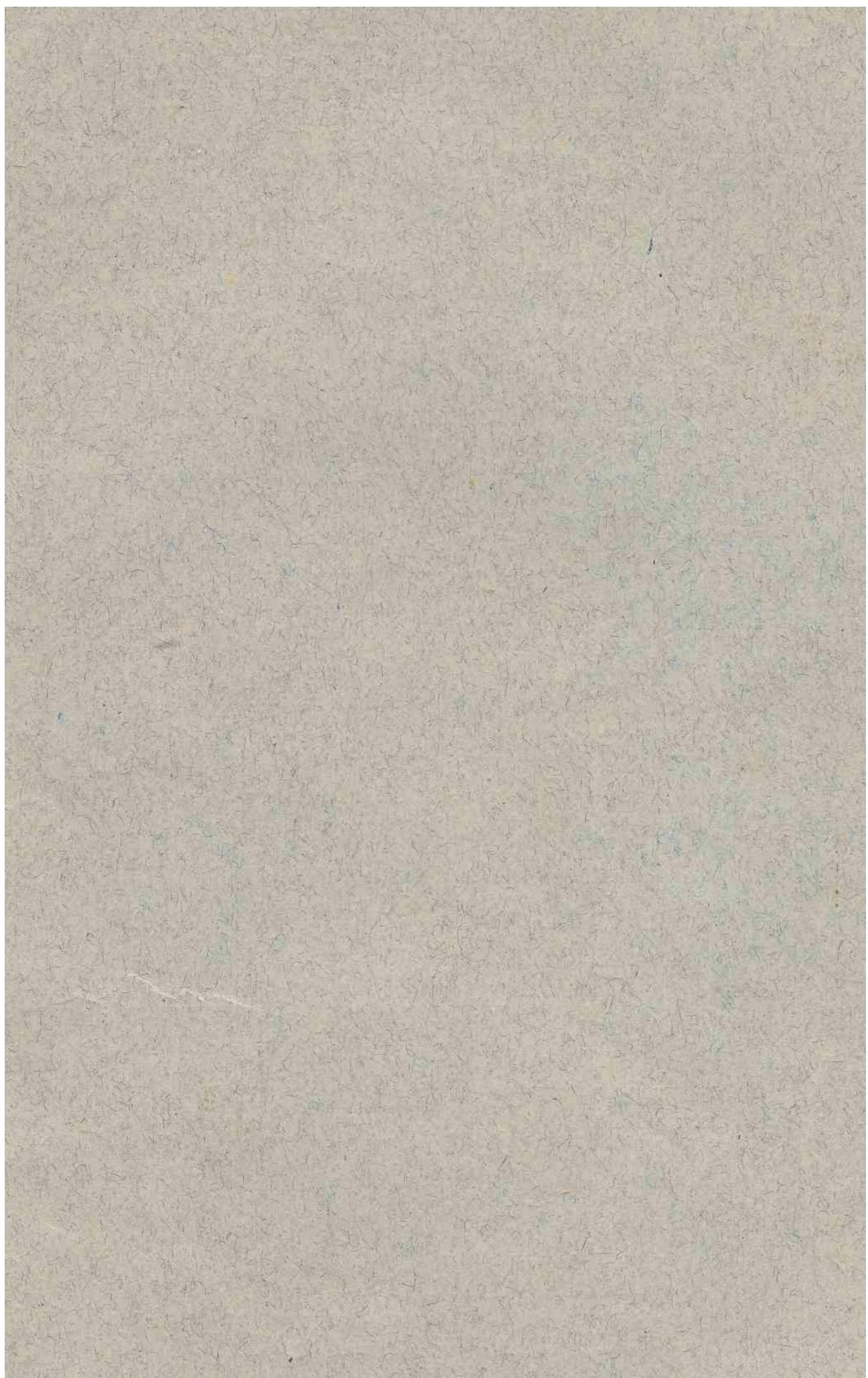
Stengkimės, vietoje guosties, pilnos pajautimo savo žmogaus-darbininko vertės ištarti:

«Mano kovų ir darbų medis klesta!
Sodinau jį draug su broliais, teisybės ištros-
kusiais!

Teauga jis ir težydi! Tesuteikia jis atgajų tėvynei ir per ją visai žmonijai puikius atnaujinimo vaisius!

G A L A S.

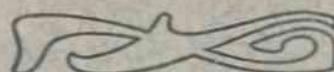

18

Lietuvos Žinios su AUŠRINE

Eina 2 kartu per savaitę.

Kaina. Metams 4 r., pusmečiui 2 rb.
20 kap., mėnesiui 50 k. Užsienyje me-
tams 6 r., pusmečiui 3 rub. 50 k.

LIETUVOS ŪKININKAS

metiniams ėmėjams 1910 m. duoda:

52 № L. Ūkininko.

26 № Žemės.

13 № Mokyklos.

12 № Sveikatos.

1 Kalendoriu.

Séklų išbandymui.

Ūkio padargų (premijoms už ra-
štus).

Kaina: metams 3 r., pusmečiui 1 rb.
50 k., 4 mén. 1 rub. Užsienyj metams
4 rub., pusmečiui 2 rub.

Abiejų laikraščių adresas:

Vilnius, Semionovskaja 10—1.

